

המוסד לביטוח לאומי
הלשכה הרפואית
ירושלים, אדר תש"ע, מרץ 2010

ניגוד עניינים - נוהל

ניגוד עניינים – נוהל

כללי

1. הימנעות ממצב של ניגוד עניינים נמנית עם עקרונות יסוד כגון תום לב, יושר ויושרה. שומה עלינו כמוסד ציבורי (וכמובן על כל הרופאים העובדים במוסד מחד, ועל הפוסקים הרפואיים מאידך), לשמור ולאכוף את קיומו, להבטיח את פעילותם התקינה של המוסד והוועדות הרפואיות ולשמור על אמון הציבור בהם.
2. בית המשפט תחם את תחולת הכלל בדבר מניעת ניגוד עניינים והתווה את גבולותיו. כך הורה כי תחולת הכלל אינה מוגבלת לניגוד עניינים בין אינטרס שלטוני לאינטרס אישי, אלא משתרעת גם על מצב שבו עובד ציבור מופקד על שני אינטרסים שלטוניים.
3. מטרתו של הכלל הנה למנוע את הרע בטרם יארע, ולכן אין צורך להוכיח קיומו של ניגוד עניינים בפועל, אלא די בכך שקיים חשש אובייקטיבי לניגוד עניינים. לכן מחובתנו להתייחס לעניין ניגוד העניינים בהתייחסות יתירה ובכובד ראש.
4. ככלל, ככל שניגוד העניינים בין תפקידו של הרופא בוועדות לבין תפקידו בקהילה הוא תמידי ובתחום נרחב ומרכזי, הרי שאין מנוס מלפסול את המועמד מלשמש חבר בוועדה באותו תחום בו קיים ניגוד העניינים. אולם פתרון זה עשוי להרחיק אנשים ראויים ומוכשרים מתפקידים שאותם הם מתאימים למלא, ועל כן יש ליישם את הכלל בצורה זהירה ואחראית.
5. במקרים שבהם ניתן לעשות זאת, יש לערוך עם המועמד הסדר למניעת ניגוד עניינים אשר במסגרתו יושתו עליו מגבלות שימנעו את ניגוד העניינים, וזאת מבלי לפגוע בפעילות השוטפת והתקינה של המוסד לביטוח לאומי.
6. עם זאת יודגש כי בנושא ניגוד עניינים ניתנת חשיבות מיוחדת למראית פני הדברים. חשוב להבהיר שפסילת אדם מלשמש כגורם מייעץ, או מלעסוק בתחום מסוים אשר נמצא כי הוא נגוע בעניינו בניגוד עניינים, אין בה משום הטלת דופי אישי באותו אדם כלל.

מטרות החוזר:

1. מניעת חשש מפני ניגוד העניינים במילוי תפקידם של רופאים בוועדות הרפואיות.
2. הסדרת שמירת סודיות המידע, לרבות בתחומי צנעת הפרט והסודיות הרפואית, אליו נחשפים גורמים אלה לצורך מילוי תפקידם זה.

הגדרות

"רופא מוסד" - רופאי סניף בתחום נכות כללית ונפגעי עבודה שמועסקים בתקן או באמצעות חוזה, והוסמכו ע"י המנהלת הכללית כרופאים מוסמכים. רופאים אלה אמונים על הכנת תיק לוועדה, ייעוץ לפקידי הסניפים, ניהול העניינים הרפואיים של הסניף, בקרת תקינות לאחר ועדה לנפגעי עבודה, הדרכת רופאים מוסמכים ונותני חוות דעת (להלן חו"ד).

רופאים הפעילים בתחום נפגעי עבודה:

<p>רופא שקיבל כתב מינוי חתום על ידי המנהל הכללי של המוסד המסמך אותו לטפל בתביעות של נפגעי עבודה ושל נפגעי איבה. הרופא מוסמך לתת ייעוץ רפואי לפקידי התביעות ולכל גורם אחר במוסד על מנת לסייע להם בקבלת החלטה מבוססת בתביעה.</p>	<p><u>"רופא מוסמך":</u> <u>(רופא מוסד)</u></p>
<p>יועץ רפואי (נותן חוות דעת) הוא רופא מומחה הנותן חוות דעת בתחום מומחיותו לעניין קשר סיבתי בין הפגיעה לנזק, או למחלה, כפי שהם נטענים ע"י התובע.</p>	<p><u>נותן חוות דעת לעניין הקשר הסיבתי</u></p>
<p>רופא אשר שמו כלול ברשימת פוסקים רפואיים שקבע שר הרווחה ושפורסמה ברשומות. (תקנה 1 לתקנות בדבר קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה). תפקידו קביעת דרגת נכות רפואית למבוטח.</p>	<p><u>פוסק רפואי</u></p>
<p>רופא אשר שמו כלול ברשימת חברי ועדות רפואיות לעררים שקבע שרהרווחה ושפורסמה ברשומות. דן בערר על החלטת הפוסק/ים הרפואיים בדרג הראשון.</p>	<p><u>חבר ועדה רפואית לערעורים</u></p>
<p>לצורך קביעת דרגת נכות רפואית, רשאי רופא מוסמך ו/או ועדה רפואית לבקש חוות דעת של יועץ רפואי אשר יגיש את חוות דעתו על סמך בדיקות, או מסמכים רפואיים, של הנפגע.</p>	<p><u>רופא נותן חו"ד לוועדה רפואית</u></p>

רופאים הפעילים בתחום נכות כללית:

<p>רופא שקיבל כתב מינוי חתום על ידי המנהל הכללי של המוסד שמסמך אותו לטפל בתביעות של נכות כללית. הרופא מוסמך לקבוע אחוזי נכות רפואיים ולחוות דעתו על הכושר.</p>	<p>"רופא מוסמך"¹:</p>
<p>רופא מומחה הנותן חוות דעת לרופא בעניין אחוז הנכות הרפואית, ומחווה את דעתו על הכושר הנובע מהליקוי הספציפי שבתחום מומחיותו.</p>	<p>נותן חוות דעת</p>
<p>רופא אשר שמו כלול ברשימת חברי ועדות לעררים שקבע שר הרווחה ושפורסמה ברשומות. דן בערר על החלטת הרופא המוסמך בנכות כללית.</p>	<p>חבר ועדה רפואית לעררים²</p>
<p>רופא אשר שמו כלול ברשימת חברי ועדות לעררים שקבע שר הרווחה ושפורסמה ברשומות. דן בערר על החלטת פקיד התביעות בעניין הכושר.</p>	<p>חבר ועדה לעררים</p>
<p>רופא מומחה הנותן חוות דעת לוועדה רפואית לעררים בעניין אחוזי הנכות הרפואית ומחווה דעתו לעניין הכושר הנובע מהליקוי הספציפי שבתחום מומחיותו.</p>	<p>נותן חוות דעת לוועדה רפואית לעררים.</p>

הערה:

לצורך החוזר הזה מתייחס "רופא מוסמך בנכות כללית" לרופא מוסמך בגמלאות נכות כללית, שירותים מיוחדים, ילד נכה, הבטחת הכנסה ושמירת הריון.

חבר ועדה רפואית לעררים בנכות כללית מתייחס לחבר ועדות רפואיות לעררים, חבר ועדה לעררים, חבר ועדת ערר לשירותים מיוחדים, חבר ועדת ערר ילד נכה וחבר ועדת עררים סיעוד.

¹ לעניינו ברופא מוסמך כלולות האוכלוסיות של רופא מוסמך בתחום ילד נכה ושירותים מיוחדים.

² לעניינו בהתייחסות לחברי ועדות רפואיות לעררים בכללות האוכלוסיות של חברי ועדות ערר בסיעוד, ילד נכה, שירותים מיוחדים (תקנה 5 לתקנות ביטוח נכות-ועדות עררים לשירותים מיוחדים וילד נכה).

ניגוד עניינים בביצוע תפקידים שונים במקביל במוסד ובוועדות הרפואיות

העיקרון המנחה בפרק זה הוא שרופא שהוסמך ע"י המוסד (מנהל כללי או מנהל רפואי) לא יכול למלא באותה עת תפקיד שיש לו מינוי על פי חוק של שר הרווחה והשירותים החברתיים.

ניגוד עניינים בין "גמלאות העל" – גמלאות נכות וגמלאות נפגעי עבודה:

נותן חור"ד לועדה רפואית לערעורים	נותן חור"ד לועדה	חבר ועדה לערים	פוסק רפואי	נותן חור"ד בעניין הקשר הסיבתי (ד"פ)	רופא מוסמך	נפגעי עבודה
						נכות כללית
אסור	אסור	אסור	אסור	מותר	מותר	רופא מוסמך
אסור	אסור	אסור	אסור	מותר	מותר	נותן חור"ד לרופא מוסמך
מותר	מותר	מותר	מותר	אסור	אסור	חבר ועדה רפואית לערים
מותר	מותר	מותר	מותר	אסור	אסור	נותן חור"ד לועדה רפואית לערים

ניגוד עניינים בתוך נכות:

נותן חו"ד לועדה רפואית לעררים	חבר ועדת נכות לעררים	חבר ועדה רפואית לעררים	נותן חו"ד לרופא מוסמך	רופא מוסמך	
אסור	אסור	אסור	מותר		רופא מוסמך
אסור ³	אסור	אסור		מותר	נותן חו"ד לרופא מוסמך
מותר	מותר		אסור	אסור	חבר ועדה רפואית לעררים
מותר		מותר	אסור	אסור	חבר ועדת נכות לעררים
	מותר	מותר	אסור	אסור	נותן חו"ד לועדה רפואית לעררים

³ ככלל אין זה ראוי שנותן חו"ד לרופא מוסמך ייתן חו"ד לעררים. בשל הקשיים בסניפים לאתר רופאים ובשל הרצון לזרז את הטיפול בתיקים התקבלה כרגע החלטה לאפשר את ניגוד עניינים במסגרת חריגים.

ניגודי עניינים בתוך גמלאות נפגעי עבודה:

נפגעי עבודה	רופא מוסמך	נותן חו"ד הקשר הסיבתי (ד"פ)	פוסק רפואי	חבר ועדה לערעורים	נותן חו"ד לוועדה לערעורים
רופא מוסמך		מותר	אסור	אסור	אסור
נותן חו"ד בעניין הקשר הסיבתי (ד"פ)	מותר		אסור	אסור	אסור
פוסק רפואי	אסור	אסור		אסור	אסור ⁴
חבר ועדה רפואית לערעורים	אסור	אסור	אסור		מותר
נותן חו"ד לוועדה	אסור	אסור	מותר	אסור	אסור ⁵
נותן חו"ד לוועדת ערר	אסור	אסור	אסור	מותר	

⁴ במקרים חריגים, וכשאין בנמצא חבר ועדה רפואית בתחום המומחיות המבוקש, פוסק יכול לשמש כנותן חוות דעת לוועדה לערעורים ובתנאי שהוא מנהל מחלקה בבית חולים. במקרה ההפוך, חבר ועדה רפואית לערר לא יכול לשמש כפוסק או כנותן חו"ד דרג ראשון.

⁵ ראה הערה קודמת.

עקרונות נוספים:

- לרופא מוסמך שמנתב תיקים בסניפים (במסגרת שעות ייעוץ או במסגרת עבודתו בתקן) אסור בהחלט להפנות תיקים לטיפולו במסגרת הוועדות הרפואיות שהוא מבצע.
- אין מניעה שרופא שעות ייעוץ יהיה חבר בוועדות נכות כללית (כנותן חוות דעת או כרופא מוסמך) וזאת בתנאי שמלא את כל שעות הייעוץ שלו בסניף. עדיף שאת החברות בוועדות ימלא בסניף אחר.

תקופת צינון

- תקופת הצינון קשורה למעברים בין תפקידים שונים שחל איסור למלאם בעת ובעונה אחת: מעבר מרופא מוסמך/נותן חוות דעת לחבר ועדות ערר, מעבר מרופא מוסמך לפוסק רפואי, ומפוסק רפואי בנפגעי עבודה לחבר ועדות ערר בנפגעי עבודה. תקופת צינון נועדה כדי לנתק את ההשפעה שהייתה לאדם בתפקידו הקודם. במקרים המצוינים אין השפעה של התפקיד הקודם על ההתנהלות של הרופא בתפקידו החדש. חיוב בתקופת צינון ללא שיש בה צורך מוחלט, עלולה לגרום לעיכובים בתהליך הטיפול בתביעה בשל מחסור ברופאים מתאימים. עקב כך, אין צורך בתקופת צינון במעברים בין התפקידים שהוגדרו לעיל.
  - רופא שממתין למינוי מהשר, ושימש קודם לכן בתפקיד אחר בוועדות, יוכל להמשיך ולמלא את תפקידו עד לקבלת המינוי החדש.
  - חיוב בתקופת צינון לרופא בתקן שפרש, ורוצה לעבוד בשעות ייעוץ, או בוועדות, בהתאם להוראות התקשיר.
- יחד עם האמור לעיל, רופא שמונה לתפקיד חדש לא יוכל לטפל בתיקים שטיפול במסגרת תפקידו הקודם.

מתן חוות דעת פרטית

רופאים בכירים רבים ובעלי שם בתחומם נותנים חוות דעת פרטיות. אנו ערים לחשיבותה של מניעת ניגוד אינטרסים בתחום זה. כמובן רצוי שלא יהיו פוסקים בוועדות הרפואיות של המוסד אשר יעסקו בו זמנית במתן חוות דעת רפואיות, בעיקר במסגרת הרפואה הפרטית.

יחד עם זאת, איסור על מתן חוות דעת פרטית לחברי הוועדות עלול לגרום לבעיה חמורה ולחוסר ברופאי ועדות, ובעיקר רופאים שנחשבים למומחים בתחומם.

למרות שמדובר בהחלטה חשובה וקשה שכרוכה במדיניות מוסדית, במצב העניינים הקיים כיום הוועדה סבורה שזהו הרע במיעוטו.

- רופאי המוסד בתקן ובחווה ייעוץ מנועים מלתת חוות דעת פרטית. המקרים היחידים שיוצאים מהכלל הם מתן חוות דעת לבית דין משמעתי ולבית משפט, על פי ההוראות בתקש"ר והנחיות הלשכה הרפואית.

- רופאים מוסמכים ונותני חוות דעת בתביעות נכות כללית בדרג הראשון מנועים מלתת חוות דעת לבתי הדין לעבודה.

- על רופא הוועדות⁶ לסרב לתת חוות דעת פרטיות למבוטחים אשר נבדקו על ידו במסגרת הוועדות של ביטוח לאומי. וזאת, לפרק זמן של לפחות שנתיים מאז התקיימה הוועדה הרפואית.

- על רופא הוועדות חל איסור לתת חוות דעת פרטית כאשר ידוע לו שחוות דעת זו מיועדת להגיע לביטוח לאומי.

- מומלץ כי רופא הוועדות יברר את מטרת חוות הדעת ולמי היא מיועדת, בטרם יחווה דעתו. זאת, במטרה להימנע מחשש לניגוד עניינים.

- בכל מקרה, רופא בוועדה לא ידון בוועדה בעניינו של אותו מבוטח אשר לו נתן הרופא חוות דעת פרטית.

- רופא לא יפנה את המבוטח לבדיקה במכון שלו (אם יש בבעלותו מכון כזה) או במכון בו הוא עובד.

⁶ ההגדרה רופא הוועדות כוללת את האוכלוסיות הבאות: רופא מוסמך לנכות כללית, טותן חו"ד לנכות כללית ודמי פגיעה, פוסק רפואי, חבר ועדות ערר בנכות כללית, נפגעי עבודה וטיעוד. ההגדרה האמורה היא לענין סעיף זה הדין במתן חו"ד פרטיות

כללים לפסילת הרופא מלכהן כחבר בוועדה רפואית

(פוסק/רופא מוסמך/נותן חוות דעת /חבר ועדה רפואית לעררים בכל הגמלאות).

יש לשמור על איזון מסוים בכדי למנוע ניגוד עניינים, ומאיך להימנע מפסילת פוסקים במידה מוגזמת, משום שהדבר עלול להביא לעלייה משמעותית במספר עצירות דיונים, ובכך להקשות מאוד על טיפול בתביעות, ובייחוד בתחומים בהם יש חוסר ברופאים, וכן בפריפריה.

המצבים שבהם על הפוסק לפסול את עצמו מלכהן בוועדה רפואית הם כדלהלן:

- היכרות בין הנבדק לפוסק – כאשר קיימת קירבה משפחתית או היכרות אישית.
- הפוסק, או הרופא המוסמך, הוא הרופא המטפל של הנבדק.
- הרופא מנוע מלקבוע אחוזי נכות רפואיים למבוטח שלו הוא נתן בעבר חוות דעת פרטית.
- רופא מנוע מלדון בתיק בו קיימת חוות דעת שניתנה ע"י מנהלו הישיר.
- הפוסק, או הרופא המוסמך, נתן לנבדק חוות דעת או אישורים רפואיים.
- לפוסק, או לרופא המוסמך, יש קשרי עבודה או קשרים כלכליים עם הנבדק, או שמתקיימים קשרים כאלה בינו לבין רופא שנתן חוות דעת בעניינו של הנבדק.
- לפוסק או לרופא המוסמך יש קשר עסקי ו/או כלכלי עם עו"ד שמייצג את המבוטח. השאלה תוכנס לפרוטוקול הוועדה.

יישום החוזר בדבר מניעת ניגוד עניינים

רופאי הוועדות ימלאו את "טופס הצהרה על סודיות והיעדר ניגוד עניינים" (נספח 1) וכן "שאלון לאיתור חשש לניגוד עניינים" (נספח 2) בטרם יתחילו את עבודתם בוועדות. בשאלון לאיתור חשש לניגוד עניינים ייאספו כל הנתונים הרלוונטיים לגבי ענייני האחרים של הרופא אשר עלולים להעמידו במצב של ניגוד עניינים.

הטפסים והשאלונים אשר מולאו, ייבחנו על ידי הלשכה הרפואית והלשכה המשפטית.

במקרה שעולה חשש לניגוד עניינים, והמנהל הרפואי סבור כי יש חשיבות מקצועית ממשית למינויו של הרופא, וביכולתו להוכיח כי מדובר במומחה שהוא הכרחי ושלא קיימות חלופות ראויות למינוי בדמות מומחה אחר בעל שיעור קומה שאינו מצוי בניגוד עניינים, יקיים המנהל הרפואי התייעצות בוועדה לניגוד עניינים (ראה להלן) ויינקט אחד מהצעדים הבאים כדלקמן:

1. נקבע שאין חשש לניגוד עניינים – יאושר המינוי/קבלת חוות הדעת.
2. נקבע כי יש חשש לניגוד עניינים, יוחלט אחד מאלה :
  - 2.1 לא למנות את הרופא כחבר בוועדות או כיועץ רפואי.
  - 2.2 לאשר את המינוי, או לקבל את חוות הדעת, תוך הצבת תנאים או מגבלות ככל שנדרש. התנאים או המגבלות ייקבעו בהתייעצות עם הלשכה המשפטית ועם אגף ביקורת פנים, תוך יידוע כל הגורמים הרלבנטיים בדבר הנסיבות שבגינן מתעורר החשש לניגוד עניינים.

ועדה לניגוד עניינים

לצורך יישום החוזר והנהלים שנקבעו, תוקם ועדה לניגוד עניינים שתתכנס מעת לעת. הוועדה תורכב מנציגים מהלשכה הרפואית, המשפטית וביקורת פנים. לכל ישיבת ועדה יוזמן נציג מהאגף הרלוונטי (נכות כללית, נפגעי עבודה, והכול על פי המקרה).

פסילת האפשרות להתקשרות עם הרופא תיעשה רק לאחר שתינתן לו הזדמנות להתייחס לחששות לניגוד עניינים שהועלו, ולטעון את טענותיו.

נספח 1: טופס הצהרה על סודיות והיעדר ניגוד עניינים

אני הח"מ _____ נושא ת.ז מס' _____

התבקשתי על ידי שר הרווחה

להשתתף כחבר בוועדה _____ ולאור זאת נדרשתי לחתום על טופס הצהרה על סודיות והיעדר ניגוד עניינים זה, כתנאי למינויי כחבר בוועדה. הנני מתחייב בזאת כדלקמן:

1. לשמור בסודיות מלאה ומוחלטת כל מידע שנמסר לי לצורך עבודתי כחבר ועדה בלבד, והוא לא ניתן לשם פרסום בכל צורה שהיא ו/או לשם כל שימוש ו/או לשם כל מטרה אחרת על ידי או על ידי צד שלישי כלשהו. מידע זה עשוי להיות תכנית, חומר, מסמך עיוני, מדעי או מעשי, בין בכתב ובין בע"פ. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, הריני מתחייב שלא למסור, להעביר, לגלות או לפרסם בכל צורה שהיא, במישרין או בעקיפין, במעשה או במחדל, כל מידע סודי אשר יגיע לידיי, וזאת ללא הגבלת זמן.
2. הריני מתחייב לפעול כמיטב יכולתי להכנת חוות הדעת, ולהקדיש לשם כך את הזמן הדרוש.
3. לכתב התחייבות זה מצורף שאלון בדבר ניגוד עניינים שמולא על ידי. אני מצהיר כי הפרטים וכל המידע שמסרתי בשאלון זה בקשר לעצמי, לקרובי ולמקורביי, הם מלאים, נכונים ואמיתיים.
4. מעבר לפרטים שמסרתי בשאלון, לא ידוע לי על כל תפקיד, עיסוק, כהונה או עניין אחר, שלי או של קרובי, שעלול לגרום לי להימצא במצב של חשש לניגוד עניינים.
5. בהקשר זה הובאו לתשומת ליבי הוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א 1981 – ואני מתחייב לשמור על המידע בסודיות מוחלטת ולא לגלותו לאף גורם שלישי, זולת בהוראת בית משפט או כל צו שיפוטי אחר.
6. הריני מתחייב להודיע ללשכה הרפואית על כל שינוי או אינטרס או זיקה אשר עלול להשפיע על עבודתי בוועדות.
ובאתי על החתום:

חתימה

שם ומשפחה

תאריך

אל: ד"ר

הנדון: שאלון לאיתור חשש לניגוד עניינים.

על פי הרישומים שבידנו הנך מועמד לכהן כרופא בוועדות בתפקיד:

נותן חוות דעת / רופא מוסמך בנכות כללית.

נותן חוות דעת לעניין הקשר הסיבתי.

פוסק רפואי בנפגעי עבודה.

חבר ועדה רפואית לעררים בנכות כללית/ילד נכה/שירותים

מיוחדים.

חבר ועדה רפואית לעררים בנפגעי עבודה.

להלן קישור לשאלון לאיתור חשש לניגוד עניינים:

<http://moss.btl.gov.il/About/Vaadot/TfasimVTaarifim/Pag.aspx?es/3220>

אודה על מילוי השאלון במלואו ובתשומת לב רבה.

בברכה,

ד"ר מריו סקולסקי

המנהל הרפואי